

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ آگستوس
۱۳۳۰

پنجمی سنہ
نومبر ۲۷

مجموعہ سی

آناطولیده اسلامی کتابه لر

ممالك عثمانیه ده الیوم معمور یاخود خراب برحاله اوله رق موجود اولان بیکلرجه جوامع شریفه و مدارس و تربهلر و کوریلر و سورلر و قلعه لر ودها نیجه آبدات اوزرنده محکوک بولنان ادوار اسلامییه عائد کتابه لرك تاریخ عثمانی و علی العموم تاریخ اسلام ایله توغل ایدنلر ایچون اک مهم واک صحیح و ثاققدن اولدقلری و ارسته عرض و بیاندر . مملکت مزده محافظه آبدات حقنده متعدد قانونلر موجود اولدینی حالده آثار ملیه مزك کوندن کونه ، بعضاً قیدسزلق و جهالت نتیجه سی اوله رق و بعضاً ده اسباب غیر معقوله یه استناد ایتدیرلرک محو و تخریب ایدلرک لرینی و بونک ارتق اوکی آلتیق لازم کلدیکنی کرک مجموعه مزده و کرک سائر محللرده مکرراً ایضاح ایلش ایدم . بوندن باشقه مبانی عتیقه نک حسن محافظه سنه لزومی و جهله اعتنا اولمديغندن انسان الیه یاییلان تخریباته برده قوای طبعیه نک تخریباتی منضم اولوب بعضاً اک خفیف برحرکت ارض ایله بونلرک آرز چوق متأثر اولدقلری کوریلکده در . بناء عایه بالاده مذکور آثار قدیمه مزك هیچ اولمازسه کتابه لرینی ضبط و استنساخ ایلک درجه و جوبده اولوب بواصر مهمی ارباب معارفه بالحاصله توصیه ایدرز [۱] .

شمدی یه قدر کرک بالذات کرک بالواسطه آله ایده بیلمش اولدیغمز آناطولیه عائد کتابه لر دن اک مهملرینک هر قصبه ایچون تاریخ سنه لری صیره سیله و بعض مختصر ایضاحات تاریخیه و معماریه علاوه سیله مجموعه مزده نشری مناسب کوریلشدر [۲] .

[۱] « کتابه لر نصل قید و ضبط اولنور » نامیه تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه سنک ۱۰ . نجی جزونده (سنه ۱۳۲۷) نشر ایلدیکم مقاله یه مراجعت اولنه .
 [۲] بر کتابه نک ابو آلتمش فوطوغرافیسی یاخود استامباژ تسمیه اولنان

— بکشری —

اخیراً سرزده ظهور اولوب اسپارته ووردورسنجاقلری وحوالیسی اهاالیسنی وآنرله برابر بتون ممالك عثمانیهی درین برماقمه غرق ایدن حرکات ارضیه بر جوق مبانی قدیمه مزى دخی تخریب ایتمش اولمسی احتمالدن بعید دکلدرد [۱] .

بکشری دخی داخل اولدینی حالده اسپارته ووردورسنجاقلری آناتولینک تقسیمات عتیقه سنه نظراً تخمیناً قدیم پیسیدیا قطعه سنه تصادف ایدوب سلجوقی حکومتک انقراضندن صکره بورالری اشرف اوغللری و حمید اوغللری ممالکی اولمش ایدی. اشته بو سبببندرد که عثمانیلر زماننده — تا بوکونه قدر — اورالری «حمید ایلی» یاخود حمید سنجاغی نامیله موسومدر [۲] .

سکزنجی عصرهجری مؤلفلرندن اولوب ۷۴۹ ده شامده وفات ایدن کاغددن قالی آلدہ ایدلزابسه باخصوص یوکسک محللرده بولونانلرک حلی وقرامتی اکثریا یاکلش اولور واونلرک صحتته تمامیله اعتماد ایدیله منہ آتیده نشرایدیله جک کتابهلردن بالذات استنساخ ایتدکلریمزک یاخود فطوغرافی ویا استامپازدن قرائت ایله مدکلریمزک نه درجه ده طوغری اولدقلرنی بیله مدیکمزدن بونلرکیود احترازیه ایلہ وانجی اورالرده بویله کتابهلرک موجود اولدیننی بیلیرمک مقصدیله درج ایدیله جکدر . بوکی کتابهلرک صورتلرنی آلا نلر محقق اوله رق اوقویه مدقلری کله لری کوره بیله کلری قدر نقش ایتک صورتیله تخریر ایللری واصله فضلہ برحرف ویاخود کله علاوه ایتمه لری توصیه اولنور .

[۱] حرکت ارض اشبو ۱۳۳۲ سنه هجریه سی ذی القعدة سنک اون اوچنجی بازارکیجه سی وقوع بولشدرد. هر نه قدر دها رسمی و صحیح خبرلره مطلع اوله مدق ایسه ده هر حالده انسانجه تلفاتک عددی بیکی متجاوز و بیکارجه خانه و مبانی سائرہ منهدم اولدینی اکلاشیلور. زلزلات ارضیه نک قونیہ و آلا شهر وایلغین طرفلرنده ده حس اولندیفنه نظراً ساحه تأثیری پک واسم اولتی لازم کلیر. بوحوالیده آره صیره زلزله وقوعی معلوم اولوب حتی ۱۲۰۷ سنه هجریه سنده یته اسپارته ده بوپوزدن پک جوق خسار اولمش ایدی .

[۲] خاقان سابق زماننده «حمید آباد» دیه تسبیه اولنشدرد .

شهاب الدین ابو العباس احمد الممری « مسالك الابصار فی ممالك الامصار » نام اثرینک اوچنجی جزؤنده^[۱] « فی مملکة الاتراک بالروم » سرلوحه سیله آناطولی طوائف ملوکنه حصر ایلدینکی بابک دردنجی فصلنده « فی مملکة عدلی [عمیدی] » دهرک حمیدایلی شو صورتله تعریف ایدیور: « بو مملکتک بکی آنطالیه بکی اولان یونسک قرن داشی دندارد و مقر حکومتی برلودر. بو مملکت قوله دن قراصاره [یعنی قره حصاره] قدر امتداد ایدر فقط یواج و قره آغاج واکردور و لایتلی دخی بورایه تابعدر. بو مملکتده از قصبه و چوق قریه واردر. طقوز قصبه سی و اون بش قلعه سی اولدیغنی سولر لر الخ ».

ینه سکزنجی عصر هجرینک اواسطه طوغری آناطولیة سیاحت ایدن ابن بطوطه بردور [یوردور] و سبرتا [اسپارته] واکریدور [اکر دیر] قصبه لرندن یکمشدور. سیاحتنامه سنک آنطالیه بختنده^[۲] یوردور ایله اسپارته حقتده برآزمعلومات وار ایسه ده بکلرینی بیلدیرمیور. آنطالیه بکی ایسه « حضر بن یونس بک » و اکر دیر قصبه سنک سلطانی « ابو اسحاق بک بن الدندار » اولق اوزره کوستریشدر.

بوحوالییه ویریلن « حمید ایلی » اسمی نره دن کلیور؟ بالاده ذکر ایلدیکمز اثرلرده حمید اسمنده بر حکمداره دائر برسوز یوقدر. اسکی عثمانلی تاریخلری ایسه یالکز حمید اوغلی کمال الدین حسین بکدن بحث

[۱] آياصوفيه کتبخانه سی، نومرو ۳۴۱۶، مؤلف الممری باب خامسده ممالك روی ایکی روایت مستنداً تعریف ابدوب بری شیخ حیدر عربانک قولی درکه اون بر امارتدر. دیکری جنویزلی مهتدی بلبانک روایتی درکه بوده اون التي امارت اوله رق کوستریشدر. هر حالده آناطولینک سکزنجی عصرده محتوی اولدینی بکلر حقتده کی معلومات غایت مهم اولدیغندن کتابک بوقسمی ترکیبه ترجمه سیله برابر طبع ایلدی بک بیوک استفادینی موجب اولور. حوالی مذکورده حقتده شوکتابه دخی مراجعت اولنه ییلور: Ritter, Kleinasien (1859)، جلد ۲، صیفه ۴۶۰.

ایدوب اوده یلدریم سلطان بایزید خانك دوكونی اثناسنده پدرلری سلطان مراد خان اولك طلبی اوزرینه مالکندن آق شهر و بکشهری و سیدی شهری و قره آغاج و یلواج و اسپارته قلعه لرینی ۷۸۳ سنه سنده خاقان مشار الیه صاعش اولسی مناسبتیه ذکر اولمقده در . برده منجم باشی [۱] بو عائله نك برنجیسی اولق اوزره فلك الدین حمیدی قید ایدوب بونك اوج بکلرندن اولدیغنی و اکر دیری بنا ایتدیکنی و اکا فلك آباد اسمنی و یردیکنی علاوه ایدیور . بو بایده اك مکمل معلومات عارف بکك «آناطولی تاریخندن : حمید اوغللری» عنوانیه بوجمعه ده نشر ایلدیکی مقاله مفیده ده [۲] بولنه یلوب تتبعات عمیقہ نتیجه سی اوله رق حمید بککه اولادینك احوالی خیلیدن خیلی تنور ایشدر . صیره سی کلدکجه معلومات مذکورده دن بحث ایدیه جکدر .

کاتب چلبی ده جهاننامه (صحیفه ۶۳۹) « لواء حمید آل سلجوق عصرنده والیسی اولان حمید بك اسمیه تسمیه اولمشدر » دیرك بولونك حدودینی شرقده بکشهری ، شمالنده آق شهر ، غربنده کرمان ، جنوبنده آنطالیه اولق اوزره کوستروب قضالرینی ده شویله تعداد ایدیور : اسپارته ، یلواج ، باولو ، اغروس ، بارله ، عاصی قره آغاج ، قفنی ، اوشار ،

[۱] صحایف الاخبار ، جلد ۳ ، صحیفه ۳۵ . بو اثر دیگر بر محله ایسه (جلد ۲ ، صحیفه ۵۵۹) شویله دیور : « قونییه ایله آنطالیه اواسنده اولان حبال که آنده ترکان حا کلرندن بنو حمید طائفه سی ساکن اولدیقندن اول ممالکه حمیدایی دنیلمشدر . جمله اقلیم روم مشتملاتیدر . بوحیدیه طائفه سندن فلك الدین نام برکیمسه قونییه دن بش کونلك مسافه ده و آنطالیه نك جانب شرقیسنده بر قلعه بنا واسنی فلك بار قویوب اول طائفه نك مفرسلطنلری اولمشدر » .

[۲] سنه ۱۳۲۸ ، جزؤ ۱۵ ، صحیفه ۹۳۸ ، عارف بك حمید بکك استقلالی یدنجی عصر هجرینك اوان اخیره سنده ایسه ده قطعی اوله رق سنه سنك تعیین اولنه مدیغنی سولیور . یدنجی عصر دتجه ۶۰۱ دن ۶۹۹ سنه سنه قدر اولان زمان اکلشایدیقندن حمید بکك استقلالی التیوز سنه لری نهایتنه تصادف ایتك لازم کلیر .

اگر در ، اغلاسون ، بکی بورلو ، انجیر بازاری ، بوردر ، اولوبورلو الخ .
اولجه حمید ایله داخل اولان بکشری عثمانلیلر زماننده بوزقیری ،
سیدی شهری ، قشاقلی ، قیرالی قضالریله آریجه برلوا تشکیل ایدر ایدی .
بالاآخره بو ایکی لوانک تقسیمات ملکیه سی تعدیل اولنه رق بکشری
وسیدی شهری و بوزقیری قضالری مرکز ولایته یعنی قونیه یه ربط
وتفی قضاسیله بعض نواحی دخی حمید ایلدن آریله رق بوردر ورسنجانی
تشکیل اولمشدر .

بکشری قصبه سی بونامی طاشییان کولک جنوب شرقی گوشه سنده
وبر اوفاجق ایرماغک ایکی طرفده در ^[۱] . ایرماغک شمال ساحلنده کی
قسمنه « ایجری شهر » تسمیه ایدیلوب بوراده اسکی قصبه سورلرندن
بعض خراب قطعله رایله برده قلعه قبوسی قالمشدر که اوزرنده شوکتابه
وارد ^[۲] :

— کتابه ۱ —

امر بعمارة هذا الباب المبارك المسمى سليمان (?) في أيام
السلطان الاعظم غياث الدنيا والدين ابو الفتح مسعود بن كیکاوس
خلد الله [ملکه] الامیر الکبیر المعظم سیف الدین سلیمان بن اشرف
اعز انصاره فی جمادی الاولی سنة سبع وثمانین وستمائة

[۱] بکشری حقنده شوکتابله ده مراجعت ایدیکز : Texier, Asie
(1862) Mineure ، صفحه ۶۵۹ Sarre, Reise in Kleinasien ، صفحه ۱۲۶ ؛
قونیه ولایتی سالنامه سی (سنه مالیه ۱۳۲۲) .

[۲] کرک بکشری و کرک آتیده کی اولوبورلی و علائیه کتابه لرینک صورتلرنی
الیوم برورسه معارف مدیری بولنان خلوصی بک قونیه معارف مدبرلکی هنکامنده
و ۱۳۲۲ سنه سنده عئلرندن جلب ایدرک طرفزه کوندرمش ایدی . کندبسته
بوراده عرض شکران ایدرز . متلرده اوقویه مدینمز عئلره و یاخود قرائتی
مشکوک اولان کلهله برر سؤال اشارتی قونلشدر .

اشبو کتابہ سلاجقہ رومدن دفعہ اولی اولہرق ۶۸۱ دن ۶۹۷ سنہ سنہ
قدر حکومت ایدن سلطان غیاث الدین مسعود ثانیٹک زمان سلطنتہ
تصادف ایدر .

— کتابہ ۲ —

ینہ مذکور قیونک اوزرنده :

فالہ خیراً حافظا — تحصنت لله ۱۰۱۳

من دخل کان علیہا آما

شہر سلیمان آباد اولدی سرمد

بنام شہریار سلطان احمد

بر خرابہ قلعہ سی واردی بوبکشہرینک

جمع اولوب اهل ولایت کلدی بنیاد ایلدی

باعث تعمیر اولدی فضل الله دفتردار اولوب

اولدی تاریخ دفتردار آباد ایلدی

۱ و ۲ نومرولی کتابہ لک نہ استمپاژ نہ دہ فوطوغرافیلری اولدیقندن
متنلری و سطرلرک ترتیللری تطبیق و تصحیح ایدیلہ مہ مشدر . بکشہری
سورینک سلطان احمد خان اول زمانندہ و ۱۰۱۳ تاریخندہ تعمیرخی
حاکی اولان ۲ نومرولی ترجمہ منظوم کتباہدہ « تحصنت لله » جملہ سی
بالحساب فی الواقع ۱۰۱۳ سنہ سی ارأہ ایدیور ایسده صوک مصراعک
« دفتردار آباد ایلدی » جملہ سی بوسنہ یی تضمن ایتمدیکندن نقصانی اولق
لازم کلیر .

— کتابہ ۳ —

بکشہرینک ایجری شہر محلہ سندہ جامع کبیر یاخود اسکی جامعک

جہہ سی بالاسندہ کی ایکی سطر کتابہ [۱] :

۱) وقف عامر المسجد المبارکۃ (بربردر) الامیر العادل الخیر
سیف الدین سلیمان بن اشرف تقبل اللہ منہ الخان البزازیة والخوانیت
التي حوله وحول المسجد الجامع والحمام الکبیرة وعشرین
باباً من جمیع الارمن (؟) والطواحین المذكور وهی طاحونة
احبس (؟) عینین وطاحونة کالوبار (؟) عینین وطاحونة سلمس (؟)
عینین

۲) والقرب بایین والحاصل من جمیع هذه الاملاک اثنا
عشر الف درهم وشرط الواقف المذكور خمس جمیع المنابع
المذكور للتولية اولاده وهما الاعز المقبل محمد بك واشرف بك
بطناً بعد بطن وقفاً صحيحاً شرعياً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه
على الذین یبدلونہ وذلك فی تاریخ سنة ست وتسعين وستمائة

آناطولینک یدنجی عصر ہجری بہ عائد مباہینسک الہ کزیدہ لرندن
اولان بوجامع شریف مستطیل الشکل برینا اولوب مستوی اولان سقی
قرق سکز عدد آغاچ دیرک اوزرینہ استناد ایتدیرلشدر [۲] . کراک استالا -
قتیلر ایلہ مزین اولان آغاچ باشلقلری کراک مقصورہ لک پارماقلقری
بک ماہرانہ برصورتدہ یالیشدر . جامعک اوکندن برزوقاق کچدیکندن

[۱] قونیہ دہ فوطوغراف صولاقیان افندیئک بالآخرہ یاعش اولدینی فوطو -
غرافیلردن حل وقرات اولمشدر .

[۲] موسیو زارہنک بالادہ مذکور سیاحتنامہ سندہ بوجامع شریفک تعریفاتی

وبعض رسلری موجوددر .

حین انشاسندہ غرب شمالی گوشہ سی برآز قطع اولنمش ومدخل جہہ سیلہ
 یاندہ کی منارہ اورایہ یرلشدیریلشدر . غیر مناظر اولان پلانک بوتربتی
 بنایہ آریجہ بررونق ویرر . عالی ومزین جہہ سی عصر مذکورک الک
 کوزل بنالریلہ رقابت ایدہ بیلور . بنا قوم طاشندن یاپلش اولدیغندن
 مع التأسف جہہ نک برچوق قسملری دوکولمکہ باشلامشدر . محرابی
 قونہ محرابلری کبی فوق العادہ دینلہ جک برصورتندہ چینی موزایق ایلہ
 یاپلش وجا بجایات قرآنیہ ونقوش کونا کونا ایلہ ترین اولنمشدر . انافس
 آثاردن اولان منبری قونیہ دہ علاء الدین جامی وآفسرایدہ اولوجامع
 منبرلری کبی کچمہ وایشلنمش آبانوزدندر .

— کتابہ ۴ —

عین جامعک دیکر برقبوسی بالاسندہ:

عمر هذا الجامع المبارك الامير الخطير سيف الدولة والدين

سليمان بن اشرف في سنة تسع وتسعين وستماية

بوکتابہ نک فوطوغرافیس یوقدر، بناءً علیہ بالادہ کی ۳ نومرولی
 کتابہ نک تاریخیلہ بونک ییتندہ کوریلن اوج سہک بر فرق طوغری
 اولوب اولدینی تعین ایدیلمدی .

— کتابہ ۵ —

عین جامعک منبری قبوسندہ :

امر بانشاء المنبر النضد الرفيع الامير العادل سليمان بن الاشرف الزميع

بونفیس منبرک قبوسی جہہ سنک اطرافندہ نسخ سلجوق ایلہ آیہ الکرسى
 وقونک اوستندہ کی قطعہ دہ چهاریارکزین حضرانک اسمی شریفہ سی
 مربع برترتیدہ کوفی خط ایلہ محرردر . بونک آلتندہ دہ برسطراولہ رق
 بالادہ کی کتابہ موضوعدر . منبر قبوسنک ایکی قنادیدہ موجود در .

— کتابه ۶ —

جامع مذکوره متصل بر تربته نك قبوسی بالاسنده :
 اضر بانشاء هذه التربة المباركة من عوز الله تعالى في الدين
 الامير الكبير الخطير ابوالمعالی سيف الحق والملة والدين سليمان
 بن اشرف في شهر سنة احد [ی] وسبعماية

فوق العاده مصنع فقط مع التأسف مائل انه دام بر حاله اولان
 مذکور تربته نك دروننده كرك امير سليمانك كركه عائله سی افرادینك
 قبر كتابه لری موجود اولوب اولمديغنی خبر آله مدق . هر حاله اشبو
 كتابه ، محتوياته نظراً بر قبر كتابه سی اوليوب بالعكس اميرك حال حياتنده
 يابدیرمش اولديغنی تربته نك تاريخ انشاسنی مشردر .

بالاده مندرج بكشهری كتابه لرینك بشنده « سيف الدين » لقیله
 ملقب و « سليمان بن اشرف » اسمنده بر اميره تصادف ايديورز .
 ۱ نومرولی كتابه ده سلاجقه رومدن غياث الدين مسعود ثانیك اسمی
 بولنديغندن بو اميرك سلطان مشاراليه تابع اولديغنی آكلاشيلور . بو
 بش كتابه ۶۸۷ سنه سیله ۷۰۱ سنه سی بیغنده کی اون درت سنه لك بر
 زمان ایچنده حك اولتمشاردر . جامعك مدخل جبهه سی بالاسنده کی
 ۶۹۶ تاریخلی كتابه امير سليمانك وقفيه سندن بر خلاصه یی شامل بولمقده
 دركه بونده محمد بك واشرف بك نامنده ایکی اوغلی دخی ذكر اولتیور .
 بكشهرنده « اشرف اوغللری » ناميله بر عائله نك حكم سورمش
 اولديغنی تواتراً معلوم اولديغندن و كتابه لرده امير سليمانك پدری اشرف
 اسمی طاشيديغندن امير مشاراليهك بو عائله یه منسوب و انشا ایتدیردیکی
 اومعظم جامعك اهميت معماریه سنه نظراً بلکه بو خاندانك اك بیوک
 اولديغنده شبهه ايديله من .

مراجعت ایده بیلدیکمز اثرلردن العمری نک « مسالك الابصار » ندن
غیری بر یرده بو عائله یه دائر معلومات بوله مدق . مسالك الابصارک
بیاناتی علی طریق الاختصار بوجه آتیدر^[۱] : « روم ممالکنده الیوم
موجود اولان امرای اتراک برطاقم اسکی حکومتلرک بقیه سندن اولوب
شمدی یه قدر کندیلرینی محافظه ایده بیلمشلردر . بونلر سلجوقلرک
حین انقراضنده کسب استقلال ایده رک طاغلق محللره حاکم قالمشلردر .
حالبوکده اووهرلر هولاکو عائله سینه منسوب امرانک آئنده در . بتون
بوترک امراسی کریمیان امیرینک حاکمیتی طانیلرلر و اوکا نوعا بر
سلطان کی معامله و اطاعت ایدوب حتی ویرکو دخی ویرلر
جنکیزخان عائله سینه تابع اولان ممالکه کلنجه بورالری اونلرک والیرلیه
یاخود بر قاچ سلجوقی امیرلریله اداره اولنمقده در تیمورتاش ابن
چوبان ممالک مذکورہ یی اداره ایتدیکی زمان ممکن اولدینی قدر ترک
امارتلرینی فتح و تسخیر و کندی ممالکنه الحاق ایتدی که اولدجه واسع
بر مملکت تشکیل ایدر اشته « مملکة بن شرف » [یعنی اشرف
اوغللری مملکتی] دخی بو طاقدن ایدی . بو امارت روم ممالکنک
شمالنده و اولاد دندار مملکتک^[۲] غریبه و جنکیز خان عائله سنک ید
استیلا سنده بولنان حوالینک شمال شرقی سنده واقعدر . مقر حکومتی
بکشهری اولان بو مملکت مستقل بر امارتدر . اوردوسی اولجده اولدینی
کی بوکون دخی یتیمش بیک سواریدن عبارتدر . التمش بش قصبه و یوز
اللی بش قریه سی واردر . بو مملکتک میری تیمورتاشک آینه کچدکده
بونک امریله قتل اولندقدن صکره خصیتینی کسیلوب بوینه آسیلی اولدینی
حالده میتی کردیریلشدر » .

تیمورتاشک مصرده قتل ۷۲۸ سنه تصادف ایلدیکندن هر حالده

[۱] بالاده مذکور محله .

[۲] بوبایده عارف بک بالاده مذکور مقاله سینه مراجعت اولنه .

مسالك الابصارك بيان ايلديكي اشرف اوغلى وقعة فيعه سنك بوتاريندن
اول اولمى لازم كلوب^[۱] وقعة مذكوره دن صكره اشرف اوغلرينك
بتون بتون منقرض اولوب اولمقلىرى استدلال اولنه ميور .

عارف بك بالاده مذكور مقاله سنده، فقط مأخذنى خبر ورميه رك
حميد بكك ديكر امراكي طوغرىدن طوغرى به سلجوقيله قارشى
عصيان ايتيوب بولندينى خطه نك شرقده تفرد ايدن اشرف اوغلنك
ممالك سلجوقيه به تغلب ايدن موغوللرله وقوع بولان مخلصانندن
بالاستفاده كمال سكونتله ديكر توركن قيسله لرني اداره سنده جمعه واشرف
اوغلنك اوجه تارده جارى اولان قدرتي كسره موفق اولمشدر ديور .
اشرف اوغلى زير اداره سنده ايكن تيمورتاش طرفدن ضبط و آنك فراريله
صاحبسز قلان بكشهرى و آقشهر وسيدى شهرى وسائر كبي شهور
وبلداني حميد اوغلى حضر بك آينه كيره رك مملكتنى توسيع ايلش
اولديني و بووقاييك ۷۲۸ سنه لرينه تصادف ايتديكي دخى عين مقاله نك
جله مندرجاتندندر^[۲] .

— كتابه ۷ —

بکشهرينك ايجرى شهر محله سنده تيمورلى مسجد كتابه سى :
امر بعمارة هذه المدرسة المباركة الاميرالكبير شرف الدين
(بركلمه ارقونمبور) بن كريم تقبل الله تعالى فى شهور ربيع (?)
سنة عشر وسبعماية

بومسجد حقنده فضله معلومات آله مدق. كتابه نك نه استامپازى نه ده
فوطوغرافيسى اولديفندن ياكلش استنساخ ايدلش اولديني اشكار اولان

[۱] عارف بك بالاده مذكور مقاله سنده (صحيفه ۹۴۴) تيمورتاشك
اوجواى استيلاسى ۷۲۴ سنه سنده اولقى اوزره كوستريلشدر .
[۲] يته اوراده .

متنی مقایسہ ایدہ مدك . مع مافیہ « شرف الدین » لقبك بولمسی و تاریخك
۷۱۰ اولمسی اشرف اوغللرندن برینه عائدیتنی ظن ایتدیرر .

— کتابہ ۸ —

ینہ ایجری شهر محله سنده اسماعیل بكك و قنی اولان طاش مدرسه نك
کتابہ سی :

رسمت هذه المدرسة الشریفة (بركلمه) الامیر الکبیر
(اربع کلمه اونونمیرر) الخیرات الخطیر مجدالدوله والذین ابی مکارم
اسماعیل بن الخلیل (؟) فی شهور سنة احدى سبعین و سبعماية (؟)
اشبو کتابہ نك صورتی ورود ایتدیکی هنگامه قدر مدرسه مذکورده
تدریس علوم ایدیلدیکی و دروننده اسماعیل بكك تربیه سی دخی موجود
اولدینی خبر ویریلش ایدی . کتابہ نك استساخذہ برجوق مہولر
اولدینی کوریلپور . اگر تاریخی طوغری ایسه حمید اوغلی کمال الدین
حسین بكك سلطان مراد خان اول ایله عقد رابطہ ایلدیکی تاریخن
بش سنہ اولنه [۱] و خاقان مشارالیه دیکر بعض قصبه لر ایله بکشرینی
صائدینی تاریخننده اون ایکی سنہ اولنه عائد اولور . کتابہ ده اسمی محرر
اولان اسماعیل بكك کیم اولدینقی تحقیق ایدہ مدك . جامع الدول [۲]
بلاد رومك بعضلرینه امرای تاتارك مستولی اولدینقی و بونلر یدی
فرقه اولوب انلردن اسماعیل اغا اسمنده بریسی بکشرینه حاکم
اولدینقی و وفاتنده اوغلی امین الدوله برینه کچدیکنی سولپور ایسه ده
زمانتی تعیین ایتیمور . کتابہ ده اسمی بکن اسماعیل بك بو ذاتمیدر ،
یوقسه حمید اوغللرندن برینه می نسبت ایدیلک لازمدر ، بورالری
محتاج تدقیق دور .

[۱] عارف بكك بالاده مذکور مقالہ سی ، صفیہ ۹۴۶

[۲] کتبخانه عمومی ، نومرو ۵۰۲۰ ، جلد ۲ ، صفیہ ۱۴۳

— کتابه ۹ —

ایجری شهر محله‌سنده بدستانك کتابه‌سی :

چاوش باشی‌یه نظر ایتدی مولی
 عمارت ایلدی بکشرین اعلا
 بزازستان یاپدی هم قلدی دعا
 مرادین ویره دائم حق تعالی
 تمام اولدی دیدیلر اکه تاریخ
 بوکزر رعنا بدستان اولدی احیا

تاریخ مصرعی حساب اولدوقده ۹۴۴ سنه‌سی چیقارکه سلطان
 سلیمان خان اول زمانیدر . بو بنا خراب برحاله‌در .

— کتابه ۱۰ —

ایجری شهر محله‌سنده عربلر تربه‌سی کتابه‌سی :

اول امیر (۱) چون ایتدی رحلت
 مقرن یا الهی ایله جنت
 بقایه عزم قلدی بوفنادن

دیدم تاریخ اوله روحنه رحمت

تربه‌نك سقنی منهدم اولوب یالکیز درت دیواری موجود در . تاریخ
 مصرعی بالحساب ۹۵۹ سنه‌سنه یعنی سلطان سلیمان خان اول زمانه
 مصادفدر .

بکشرینه بر چاریك مسافده ده‌چله‌دار سلطان، نامیله خراب برتربه

موجود اولوب اوزرنده ۷۵۵ تاریخی فارسی عبارتہ برکتاہ واریسہده
آلیمزده کی صورت نقصان اولدیفندن بورایه درج ایدیلدی .

— اولوبورلو —

اولوبورلو^[۱] حمید سنجاغنه تابع بواسمده بر فضانك مرکزی
اولوب اسپارته نك شمالنده واکردیر کولنك اوتوز کیلومتر و قدر غریبنده
واقعدر . ازمنه قدیمده بورانك اسمی « آپولونیا » ایدی . درون قصبهده
یوکنك برقلهسی واردرکه بونك برقسی خراب ایسده اقسام مهمهسی
هنوز پایدار اولمقدهدر^[۲] .

اولوبورلونك آله ایده بیلدیکمز کتابلری نقصان اولغله برابر غایت
مهم اولدقلرندن ایلروده بلکه نقصانلری کمال ایدن بولنور امیدله بورایه
درج ایدلمشدر .

— کتابه ۱ —

چارشوده جامع کیرك شمال جهننده کی قبونك بالاسنده :

[۱] بعضاً اولوبورلی املاسیله دخی یازیلیور . سلجوق تاریخلرنده وسکه لرنده
کوریلن « برغلو » یاخود « بورغلو » و مسالك الابصارده (بالاده صحیفه ۱۳۷ ده کی
نوطه مراجعت) حمید ایلینك مرکزی اولهرق محرر اولان « برلو » نك
اولوبورلو ایله مناسبتی اولوب اولدینی شایان تدقیقدر . موسیو هوار
Épigraphie arabe ده (صحیفه ۵۵ ، نوطه ۱) موسیو هوتمانك بر اشعارینه
عطفاً برغلونك آناطولینك شمالنده و بلکه قسطونی ویا بولی ویاخود انقره
جوارلرنده اولسی لازم کلدیکنی یازوب بو حواله ابن بطوطه نك سیاحتنامه سنده
(پارس طبعی ، جلد ۲ ، صحیفه ۳۴۰) کرده ایله قسطونی آراسته بولندینی
خبر ویردیکی برلو قصبهسی اولسی طن ایدیور . توحید بك ایضاحات ویرمیرك
« برغلو » اولوبورلو اوله جقدر دیبور (موزه هایون مسکوکات قدیمه اسلامی
قتالوغی ، جلد ۴ ، مدخل یب) .

[۲] قاموس الاعلام . — قونیه ولایتی سالنامهسی (سنه مالیه ۱۳۲۲) .

بنا هذا المسجد المبارك في أيام دولة السلطان الاعظم شاهنشاه
المعظم ظل الله في العالم علاء الدنيا والدين ابو الفتح كيقباد بن كيخسرو
ومن مال الملكة العالمة ^[۱] العادلة عصمة الدنيا والدين صفوة الاسلام
والمسلمين بنت الملك الشهيد طغرلشاه بن قلیج ارسلان دام اقبالها
في رجب سنة تسع وعشرين وستمائة

اشبو كتابه نك محتوياته نظراً جامع كبير سلاجقة رومدن سلطان
علاء الدين كيقباد اولك هنكام سلطنتنده ملك طغرلشاهك كريمه سي طرفندن
۶۲۹ تاريخنده انشا اولمشدر. معلوم اولدینی اوزره ۵۵۱ دن ۵۸۸ سنه
قدر حكومت ایدن سلاطین سلجوقیه دن عزالدین قلیج ارسلان ثانی بن
مسعود وفاتندن اول ممالكنی اون بر اوغلی ارسلنده ^[۲] تقسیم ایدوب
بونلردن البستانی ^[۳] منیت الدین طغرلشاهه ^[۴] ویرمشدی. توفاته مالک
اولان برادرى ركن الدین سلیمان شاه بالآخره بنی سلق دن ارضرومی ضبط
ایلدیکندن بوشهری منیت الدین طغرلشاهه ویره رك كندیسی اونك یرینه
البستانی آلمش و بوجمله طغرلشاه ارضروم ملکی اوله رق قالمشدر ^[۵].

[۱] بلکه «العالمة» .

[۲] بعضاً اون ابکی اوغلی اولدینی روایت ایدرلر ؛ موسنیو هوارك بالاده کی
اثری ، صحیفه ۵۵ — آقسرائی نك سلجوقنامه سنده یالكز اون اوغلی خبر
ویریلیور (آباصوفیه کتبخانه سی ، نوسرو ۳۱۴۳) .

[۳] اسکی تاریخلرده «ابستان» یاخوده «ابلسن» کی املا لایله دخی محرردر.
[۴] سکلزنده یالكز «طغرل» اسی یازیلیدر. مراجعت ، غالب بك ،
تقوم مسكوكات سلجوقیه ، صحیفه ۱۳ — توحيد بك ، موزة هایون مسكوكات
قدیمة اسلامیه قتالوغی ، جلد ۴ ، صحیفه ۱۲۳ .

[۵] قلیج ارسلانك ممالكنی تقسیم ایتدیکی تاریخ اولقی اوزره غالب بك
۸۸۴ سنه سی اراءه ایدیور و طغرلشاهك ارزروم [ارضروم] ۵۵ ۶۱۳
سنه سنده مضروب بر سکه سی نشر ومدت حكومتی ۵۸۴ دن ۶۱۳ سنه سنه

طغرلشاہک وفاتندہ اوغلی جہانشاہ یرینہ قائم اولوب بونکده ۶۲۷ سنہندہ وقوع وقایله ارضرومده بوعائلہ آرتق منقرض اولمشدر [۱] .
طغرلشاہ سلجوقیلرک قونیہتختنه هیچ بروقت جالس اولہمامشدر .
ایشته اولوبورلودہ جامع کیرک بانیسی مشارالیه طغرلشاہک کریمہسیدر [۲] . بوپرنسی بلکہ پدر و برادرینک وفاتندن صکرہ عموجہسی رکن الدین سلیمانشاہک طورونی اولان سلطان علاءالدین کیقباداولک نزدینہ کلہرک محل اقامت اولمق اوزرہ اولوبورلویہ کوندیریلشدر ، یاخسود اکابردن یریلہ ازدواج ایدرک اورادہ اختیار اقامت ایتمشدر .
ہرحالہدہ کتابہدہ اخذ ایلدیکی القابہ باقیلیرسہ معزز و مکرم برحالہدہ بولندیکی استدلال اولنور .

مفیت الدین طغرلشاہحقندہ و نائق تاریخیہک نادر اولدیغندن بالادہکی

قدر اولہرق قید ایدیور (تقویم مسکوکات سلجوقیہ ، صفیہ ۱۱ - ۱۴) . —
توحیدک ایشہ مدت حکومتی اولہرق ۵۹۷ الی ۶۲۲ سنہلرینی یازمش اولوب
ہر نہ قدر مأخذلرینی کوسترمہمش ایشہدہ بنی سلدق حکومتی ۵۹۷ دہ نہایت
بولدیغہ بناء بو سنہنی طغرلشاہک تاریخ جلوسی اولہرق قبول ایتدیکی وتاریخ
وفاتی اولان ۶۲۲ سنہسندی دہ ابن الاثیرہ (مصر طبی ، جلد ۱۲ ، صفیہ ۱۷۶)
استناد ایتدیردیکی آکلاشلشدر (موزء ہایون مسکوکات قدیمیۂ اسلامیہ
قتالوغی ، جلد ۴ ، صفیہ ۷۳ و ۱۲۳) . حالبوکہ طغرلشاہ اولجہ البستاندہ
دخی حکومت ایتمشدر . — قلعج ارسلان ممالکنی ہانکی تاریخدہ تقسیم ایتدیکی
معلوم دکل ایشہدہ وفاتندن برآز اول بونی اجرا ایتدیکنی ظن وتاریخ وفاتی ایشہ
۵۸۸ دہ اولدیغندن مفیت الدین طغرلشاہک ابتدای حکومتی بو تاریخدن اعتبار
ایدنلردہ واردہ ، Van Berchem, Arabische Inschriften in Arménien und Diyarbekr
صفیہ ۲۹ . — مورخ ہامرک تاریخ وفات اولہرق ویردیکی
۶۱۰ سنہسی بتون بتون مجروحدر (غالبک ، بالادہکی ائردہ صفیہ ۱۴) .

[۱] وان برخم ، بالادہ مذکور محلہدہ .

[۲] کتابہلردہ قادیلرک اسملری بعضاً یازیلیر ، بعضآدہ بالکثر القابلر ایلہ
اکتفا اولنور . بو کتابہدہ طغرلشاہک کریمہ سنک اسنی عمرراولوب طبق بعض بشقہ
کتابہلردہ تصادف اولنان «ملکۃ العادلۃ» و «عصۃ الدین» لقبلی قوللائمشدر .

کتابه نك اهميتی اشکاردر [۱] .

— کتابه ۲ —

اولوبورلونك چشمه کیر محله سنده کی چشمه نك جبهه سنده :
ا ککل هذه العمارة المباركة في ايام دولة السلطان الاعظم
ظل الله في العالم غياث الدنيا والدين ابو الفتح كيخسرو بن كيقباد
العبد الضعيف المحتاج الى رحمة ربه اللطيف (اسم اكك) في سنة
ثمانين وستماية

بو کتابه نك استساخنده برقاچ سهو واقع اولدینی ا کلاشیلور . زیرا
کیخسرو ناميله سلاجقه رومدن ایکی حکمدار معلوم اولوب بونلرک
برنجیسی غیاث الدین کیخسرو ثانیدر که پدرینک اسمی کیقباددر و ۶۳۴ دن
۶۴۴ سنه قدر حکومت ایشدر . بناءً علیه کتابه ده کی ۶۸۰ تاریخی
سلطان مشارالیهک زمانه مصادف اوله ماز . ایکنجیسی غیاث الدین کیخسرو
ثالثدر که پدرینک اسمی قلیچ ارسلان اولوب ۶۶۳ دن ۶۸۱ سنه قدر مقام
سلطنتده بولمشدر . بناءً علیه کتابه ده یا اسم یاخود تاریخ یا کلش استساخ
ایدیلش وحتی چشمه نك باینسک اسمی کاملاً اونونلشدر . مع مافیه
بوراده کی « العبد الضعيف المحتاج الى رحمة ربه اللطيف » عباره سی آتیده کی
۳ نومرولی کتابه ده عیناً مندرج بولمغله بوراده . دخی بوندن صکره
« بدرالدین عمر الخ » اسم و لقبی بولنه جنی احتمالدن بعیددکلدر . اگر
بوشقی قبول ایدرسه ک ۶۸۰ تاریخنک طوغری اولدینی و فقط « بن کیقباده
یرینه » بن قلیچ ارسلان » اوقونمق لازم کلدیکی وارد خاطر اولمور . هر
حاله بو کتابه محتاج تصحیحدر .

[۱] بایبورتده طغرلشاه نامنه اوج کتابه معلوم اولوب بری قلعه نك جنوب
طرفنده کی دیوارنده در و ۶۱۰ تاریخی حاویدر . ایکنجیسی ینه اوراده فقط
تاریخسزدر . اوچنجیسی ده بر خراب برجک اوزرنده اولوب نقصاندر (وان
خک بالاده مذکور اثرنده ، صحیفه ۲۸ - ۳۱) .

— کتابہ ۳ —

جامع کیرک غرب طرفندہ کی دیوارندہ :

وان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا * امر بعمارة هذا
المسجد الجامع^[۱] المبارك في ايام دولة السلطان الاعظم ظل الله
في العالم غياث الدنيا والدين مسعود بن كيكوس خلد الله دولته
العبد الضعيف المحتاج الى رحمة ربه اللطيف بدر الدين عمر بن امير
الحاج^[۲] ملك الساحل في ستة وثمانين وستمائة

کتابہ لک تاریخ قسندہ اکثرا « فی سنہ » محرر اولدیفنہ نظراً بورادہ
احاد خانہ سی اولان « ستہ » کلمہ نک قرائتی مشکو کدر .

بو کتابہ ۶۸۱ دن ۶۹۷ سنہ سنہ قدر دفعۃً اولی اولہرق حکومت
ایدن غیاث الدین مسعود ثانی نامہ اولوب آنجق کتابہ نک امینی متنندہ
« بدرالدین عمر » اسمیلہ « ملک الساحل » عنواننک بولنمسیدر .

[۱] « المسجد الجامع » تعبرینہ کتابہ لردہ تصادف ایدلیدی واردہ ، ازجلہ
دیوریکیدہ بنی منکوجکدن احمد شاہک جاسی کتابہ لردہ اولدینی کی (مراجعت ،
وان برخم ایلہ برلکدہ نشر ایندیکمز سیواس - دیوریکی کتابہ لری ، صفحہ ۷۳
و ۷۴) . ازمنۃ قدیمۃ اسلامیہ دہ یالکز « مسجد » تعبری جاری اولوب بالآخرہ
بو اسم یالکز کوچک معاہدہ تخصیص اولنہرق جمعہ نمازی ادا اولنان معاہدہ
مقدسہ یہ « جامع » دینلمشدر . بو کتابہ دہ « المسجد الجامع » تسمیہ اولندیفنک سببی
بیوک جوامع میانندہ اولدینیدر . وان برخم مصر کتابہ لری حقندہ نشر ایندیک
قورپوسدہ (جلد ۱ ، صفحہ ۱۷۳ ، نوط ۲) بو بابدہ بعض معلومات واردہ .

[۲] « امیرالحج » یاخود کتابہ لردہ اولدینی کی « امیرالحاج » یاخود « امیرالحاج
والحرمین » حجاجک ایشلرینہ نظارت ایتک اوزرہ طرف دولتدن منصوب ذوانہ دینور .

فی الواقع سلجوقی تاریخ‌نویس و بعضی سکه‌لرده « ملك الساحل » [۱]
 عنوانه تصادف ایدلمکده ایسه ده بو عنوانی بر کتابه ده ایلک دفعه اوله رق
 کوریپوروز . توحید بك بو مجموعه ده آیدین اوغلارینه دأر یازدینی
 بر مقاله ده [۲] « بو حکومتک مؤسس اولان آیدین بکک باباسی محمد بك
 روم دولتشک آمیرالرن دندر . دولت مشارالیه ده آمیرالره « امیرالسواحل »
 و « ملك السواحل » عنوانلری ویریلوردی . علائیه ده وازمیرده وقره
 دکزده سینوبده ملك السواحل و امیرالسواحل ناملرنده بککر وارایدی
 دیپور و فقط بو باده فضله معلومات ویرمیدی کبی مأخذلرینی دخی بیلدیرمیور .
 مع مافیه بو عنوانی طاشیان امرایه امور بحریه نک مودوع بولندی
 آکلاشلمقه در . ایشه بدرالدین عمرده آتیده علائیه نک ۵ نومرولی
 کتابه سنده کوریه جکی وجهله علائیه بککرندن بری اولسی اغلب احتمالدر .

— کتابه ۴ —

افندی سلطان جامی دیوارنده :

عمر هذا المسجد المبارك العبد الضعيف فرهاد بن الیاس

عفا الله عنه سنة تسع وتسعين وستمائة

[۱] مختصر سلجوقنامه ابن بی بی (فارسی) ، هوتما طبی ، صیفه ۳۲۳ ،
 ۳۲۵ ، ۳۲۶ ، « ملك الساحل » و « ملك السواحل » شکنده محرردر . بوراده
 اسمی بکن ملك ساحل بهاءالدین ، جرى وقعه سنده قرامان اوغلی محمد بك طرفندن
 قتل ایدیلشدرکه توحید بك (بو مجموعه ده جزؤ ۱۲ ، سنه ۱۳۲۷ ، صیفه
 ۷۶۱ الخ) بونی منتشا بکک پدری بهاءالدین طن ایدیور وحتی منتشا بکک دخی
 « اوج بکی یاخود ملك ساحل یعنی قبودان دریا اوله رق سلجوق دولتشک تابعیتنده
 برخیلی مدت قالمش » اولدینی بیان ایدیور . توحید بك بنه عین مجموعه ده
 (جزؤ ۱۸ ، سنه ۱۳۲۸ ، صیفه ۱۱۴۷) میلای قرینده واقع بیچنده منتشا
 اوغلرندن احمد غازی بکک مدرسه سنک کتابه سنی نشر ایدیورکه بونده ده
 « سلطان السواحل » عنوانی کوریلکده در . « امیرالسواحل » عنوانی حاوی
 اولان سکه آتیده علائیه کتابه لری میاننده درج ایدیلشدر (صیفه ۱۵۸) .

[۲] جزؤ ۱۰ ، سنه ۱۳۲۷ ، صیفه ۶۱۹

— کتابه ۵ —

اخ شمس الدین تربسی طاشنده :

بسم الله الرحمن الرحيم اخ شمس الدین رحمه الله فی سنة اربع
وعشرين وسبعماية

— علائیه —

علائیه قصبه سی آنطالیه کورفزینک ساحل شرقیسنده واقع
اولوب تکه سنجاغنک برقصا مرکزیدر . ازمنه عتیقهده اسبی « قورا که -
زیون ، ایدی . قصبه غمخ شکل برته اوزرنده مبنی اولوب اطراف
صارب اولمغه برابر بر سور ایله محاطدر و اوست طرفنده کی تپه مستویدر .
بوراسیده آبرجه بر سور ایله آبریلوب ایچ قلمه یی تشکیل ایدر و متعدد
صو صهرنجلیخی محتویدر . قله لری خراب بر حالده در . قلمه تفرعاتندن
اوله رق لب دریادهده مشمن شکل و غایت متین بر برج موجود در که
« قزل قله » نامیله معروفدر . بوراسی داخله ایکی طبقه اوزرنه مبنی ویکرمی
درت مترو قطرنده و تخمیناً الی مترو ارتفاعنده در^[۱] . علائیه قلمه سنک
شرق شمالی و غرب شمالی جهتلینه کشاده ایکی قپوسی واردر . بوکونکی
علائیه نك سلجوقیلر زماننده بنا ایدلمش اولدینی روایت اولنور . فی الواقع
ابن بی بی^[۲] علاءالدین کیقباد اولک ایلک واقعاتندن بری اولمق اوزره

[۱] بومعلوماتی ۱۳۲۲ سنه مالیه سنه مخصوص قونی و لایچی سالنامه سندن
علی طریق الاختصار اخذ ایلک . قاموس الاعلامده دخی بعضی معلومات واردر .
قدیم قلمه لری و سورلری هدم ایتک مملکت مزده مزمن برخستلق شکلی آلمش
اولدیفندن علائیه قلمه سندن بوکون نه قالدینی بیله میورز .

[۲] مختصر سلجوقنامه هوتبا طبعی (فارسی ، صحیفه ۹۷ الخ ، ترجمه
ترجمه سی ، صحیفه ۱۳۸ . — هوار ابن بی بی دن اقتباساً بالاده مذکور اثرنده
(صحیفه ۳۸) بعضی ایضاحاتده بولنیور و علائیه فتحنک تخمیناً ۶۱۷ سنه سی

أرمیة صفراءه ساحل بحرہ «کلونورس» اسمنده کی برقلعی فتح ایدرک
 کندی لقبه نسبة «علائیہ» اسمیله توسیم ایلدیکنی مفصلاً بیان ایدیور.
 ابن بطوطه سیاحتنامہ سنده [۱] علائیہ قصبہ سنک بک زیادہ ستایشندہ
 بولنہرق یر یوزینک الکوزل موافقندن بری اولدیغنی وبالاسندہ کی قلعه سی
 سلطان علاءالدین الرومی طرفندن بنا ایلدیکنی و بورانک سلطان
 قرمان اوغلی یوسف بک اولدیغنی سویلیور . معلوم اولدیغنی اوزره ابن
 بطوطه یدیوز سنہ لری نصف اولندہ آناطولی سیاحتی اجرا ایتمش
 اولوب او وقتلر ایسه تکمیل حوالی مذکورہ فی الحقیقہ قرمان اوغللری
 ائندہ اولغله احتمال کہ یوسف بک بونلر طرفندن منصوب بر امیر ایدی .
 علائیہ آباداتندہ موجود اولان کتابہ لردن ائدہ ایلدیکلریمیزی
 بروجه آتی درج ایدیورز [۲]:

— کتابہ ۱ —

قلعه نك غرب شمالی جهتندہ کی قیونك اوستندہ :

السلطان الاعظم شاهنشاه المعظم کيقباد بن کيخسرو قسيم
 [امير المؤمنين] في سنة ثمان وعشرين وستمائة
 بوکتابه نك يانندہ : عمل العبد الفقير قراجه

اوائلندہ وقوعی ظن ایدیور . — منجم باشی صحایف الاخبارده ، جلد ۲ ،
 صحیفه ۵۶۶ . — العسری مسالك الابصارده (بالاده مندرج مجلدہ) «العلايا»
 ولسان عوامله «العلايا» قرمان اوغللرینک تحت اداره سنده اولان ارمناک مملکتی
 داخلندہ وساحل بحرہ در واسحاق بک نامندہ کی امیری قرمان اوغلی محمد بک
 طرفندن حکومت ایدر دیور .
 [۱] بارس طبیبی جلد ۲ صحیفه ۲۵۵ الخ .

[۲] مع التأسف متلرنده برچوق مستنسخ سهولری موجوددر . اولیا چلبی
 سیاحتنامہ سنک غیرمطبوع اولان طقوزنجی جلدنده (بشیر آغا کتبخانه سی ،
 نومرو ۴۵۲ ، ورق ۶۵) بوکتابه لردن ۱ و ۲ نومرولیلر مندرج اولدیغندن
 اونلر ایله بالمقایسه نقصانلری بدرجیه قدر اکمال ایدیلغدر .

— کتابه ۲ —

ایچ قلمه نك قیوسی بالاسنده اولوب اوستنده ایکی رسم محکو کدر:
السلطان الاعظم علاء الدین ابوالفتح کیقباد بن کیخسرو
برهان امیر المؤمنین

— کتابه ۳ —

قلمه نك قفرعائندن اولان طوبخانه نك شماله ناظر جهته ده :
المستند علی الله السلطان المعظم علاء الدین سلطان
البرین والبحرین ابوالفتح کیقباد بن کیخسرو برهان امیر
المؤمنین

اگر بو کتابه نك صورتی طوغری ایسه متنده کوریلن « سلطان البرین
والبحرین » عنوانی نظر دقتی جلب ایدر. قونییه ده علاء الدین جامعی
کتابه لرندن عزالدین کیکاوس اولک ۶۱۶ تاریخلی کتابه سنده « سلطان البر
والبحرین » صورتنده مندرجدر. « البحرین » تعمیرینک سلجوقی
سلطانلری طرفندن ۶۰۳ ده آنطالیه نك فتحندن صکره قوللانلیدی
ملحوظدر [۱].

۱ و ۲ و ۳ نومرولی کتابه لر سلطان علاء الدین کیقباد اول ناهنده در.

— کتابه ۴ —

ساحل بمرده مشن الشکل قزل قله نك غرب جهته ناظر دیوارنده :
عمل ابوعلی ابن ابی الرحا (؟) ابن (؟) رحمه الله .
یا کلش استنساخ ایدیلدیکی اشکار اولان بو کتابه ده کوریلن اسم بلکه
۱ نومرولی کتابه ده کی « قراجه » اولسه کر کدر .

[۱] آنطالیه نك فتحی ایچون مراجعت، ابن بی بی، مختصر سلجوقنامه (فارسی) صفحه ۳

— کتابه ۵ —

آشاغی قلمده بدرالدین جامی اوزرنده :

تقرباً الى الله تعالى في ايام دولة السلطان الاعظم غياث
الديناوالدين [كيخسرو بن قلع ارسلان] خلد الله سلطته بمارة
هذا الجامع الشريف العبد الراجي [الى] رحمة ربه بدرالدین
امير السواحل المولى العالی عمر ابن امير الحاجي يسر الله في شهر سنة
ست وسبعين وستمائة

بوکتابه يي اولديني کي اوليا جلي سياختامه سنده بولدق ويا لکز منتنده
تقصان اولديني اکلایشلان محلري کوشه لي پاراتزلر ايجنده کي کله لر ايله ا کمال
ايتدک . جامک بائيسي اولان بدرالدین عمر بوراده امير السواحل عنواني
اخذايديور [۱] .

بالاده اولوبور لونک ۲ نومرولي کتابه سنک ايضاحتنده سلطانک اسى
حقنده درميان ايتديکمز فرضيه يي بوکتابه تأييد ايدسيور . بو حالده « بدرالدین
عمر » هم غياث الدين كيخسرو ثالث و همده غياث الدين مسعود ثاني زماننده
علايه ده ملک السواحل (ياخود امير السواحل) اولوب اکر بواسى محتوي
اولان کتابه لک تاريخلري طوغرى قرائت اولتمش ايسه مأمورتي لا اقل اون
سنه (يني ۶۷۶ دن ۶۸۶ به قدر) امتداد ايتش اوليور . موزه هاپونده
موجود اولوب « امير الساحل » عنواني حاوي بولان علايه ده مضروب سکده
نه اسم نه ده تاريخ بولنمديقتدن کيمک سکسي اولديني اکلایشله مامشدر [۲] .

[۱] مراجعت بالاده ، صفحه ۱۵۳

[۲] بونا در کوش سکته ک بر يوزنده دوراً : « امير السواحل خلد ملک
وايد دولته » وديکر يوزنده اوج سطر اوله رق : « ضرب علايه حيت عن

علائیّه سور داخلنده و قلمه محله سنده « علاء الدین جامی » وینه سور داخلنده و قلمو محله سنده « قلیچ ارسلان جامی » نامریله ایکی جامع شریف دها بولندینی بیلدیریلیمورسده بونلرک کتابة لری اولوب اولدینی آکلاشیله مامشدر . مذکور قلیچ ارسلان جامی عجبا رکن الدین قلیچ ارسلان رابع میدر . یوقسه سلاجقه بقیه سندن اولان علائیّه بکی قلیچ ارسلانک میدر^[۱] بورالری موجب تدقیقدر . معلوم اولدینی اوزره علائیّه قلعه سی ۸۷۶ تاریخنده کدک اری احمد پاشا طرفندن فتح اولنه رق اورانک بکی اولان لطفی بک زاده قلیچ ارسلان بکه فاتح سلطان محمد خانک امریله کومولجنه سنجانی تیمار اوله رق احسان اولنش و کندیسیده اورایه کوندریلشدی . برمدت صکره محل مذکور دن قاجغه موفق اولمغه قواله دن برکی ایله مصره عزیمت و برمدت اقامتدن صکره ، ایرانه متوجها اورادن حرکتله اثنای راهده وفات ایتیش و بوضورتله نام و نشانی قالمامشدر^[۲] .

خلیل ادم

الافات والبلية « یازیلیدر . - موزه هایبونده ۷۰۴ دن ۷۱۶ به قدر حکومت ایدن اولجایتو خدا بنده محمد خانک علائیّه ده مضروب برکوش سکسبيله ممالیک مصر دن ۶۹۳ ایله ۷۴۱ سنه لری آره سنده اوج دفعه حکومت ایدن ملک ناصر ناصرالدین محمدک یته علائیّه ده مضروب مسکوکاتی موجوددر .

[۱] عاشق پاشا زاده تاریخی (مطبوع) ، صحیفه ۱۷۳ الخ . — تاج التواریخ جلد ۱ ، صحیفه ۵۱۸ لطیف بک اوغلی قلیچ ارسلان دیور و قلیچ ارسلانک خاتونی و اولادی کومولجنه ده قالدقلرندن اوراده وفات ایدوب بربرینک جنبنده دفن اولندقلرینی دخی سوبلیور . مزارلرینی اوراده آراتدیرمش ایسه مده بولدیریله مدی . — عالی کنه الاخبارده (موزه هایبون کتبخانه سنده ال یازیسی . نومرو ۳۶۱ ، صحیفه ۴۰۲) قلیچ ارسلان بک سلاجقه رومک صوک بقیه سی اولمغه مملکتک کدک اری احمد پاشا طرفندن معلوم اولان صورتله اخذ وضبط ایدلسنی روا کورمیوب فاتحک بوتشبتی شدتله تنقید ایدیور . جامع الدولده دخی (کتبخانه عمومی ، جلد ۲ ، نومرو ۵۰۲۰) علائیّه بکی لطیف بک قزینی و زرادن روم محمد پاشانک تزوج ایله یکنه و لطیف بکک وفاتی اوزرینه اوغلی قلیچ ارسلان بک یرینه قائم اولدیفنه و بونک انجمنه داتر بعض معلومات وارددر .